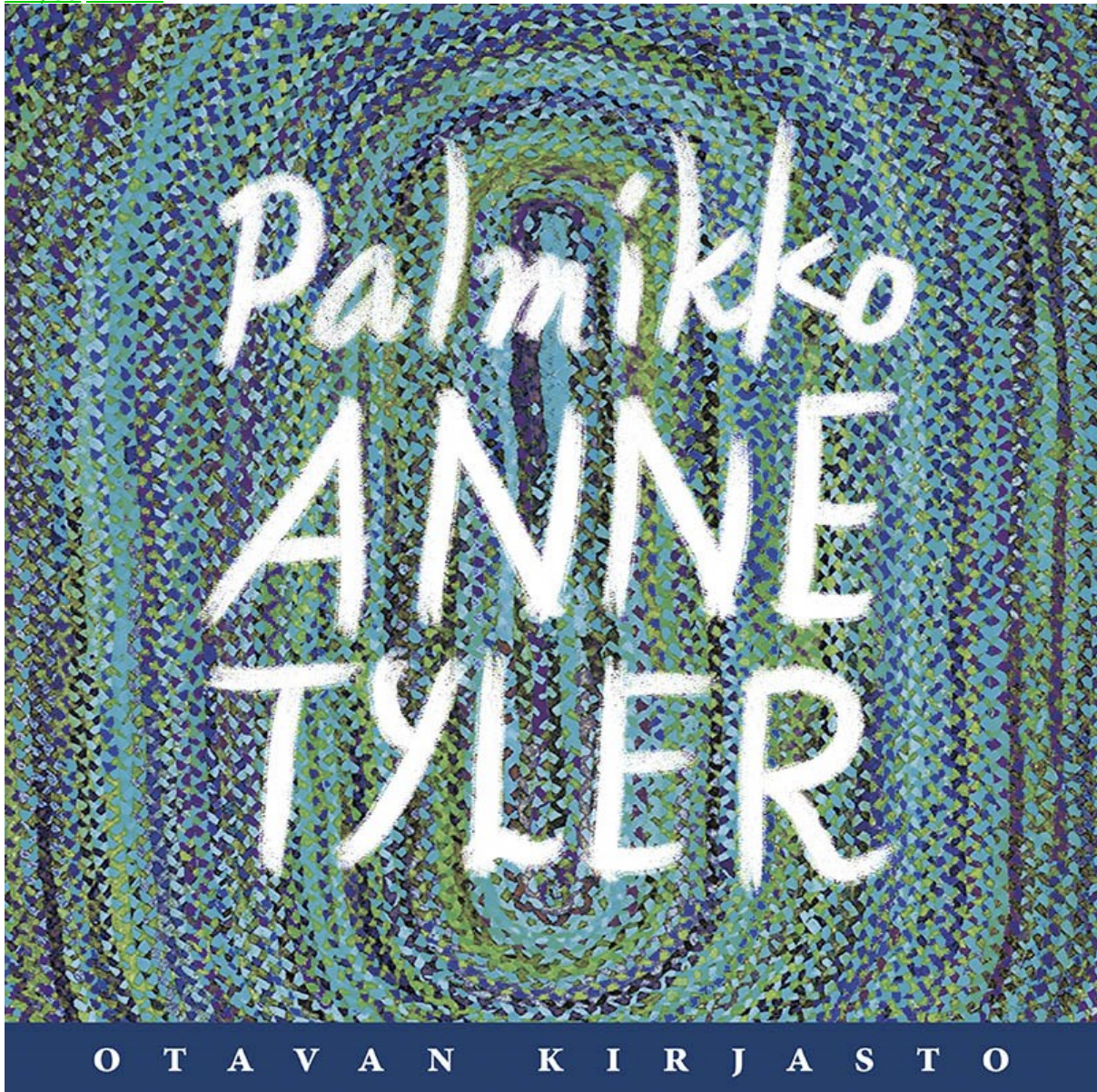

Anne Tyler (suom.Markku Päckilä): Palmikko

AM/30 ADMIN

LIISAMARI SEPPÄLÄ

Anne Tyler kuvaa romaanissaan *Palmikko* (suom. Markku Päckilä), kuinka ydinperheestä ajan kanssa muodostuu suku. Perheeseen kuuluvat äiti Mercy, isä Robin sekä lapset Lily, Alice ja David. Kesällä 1959 Garretit lomailevat Deep Creek Lakessa.

Rantahiekka oli tavallisesti liian irtonaista hiekkalinnojen rakentamiseen, mutta eilisin sateen jälkeen sitä oli helppo pakata tiiviisti Davidin sankoon ja kumota sangon sisältö pyreiksi torneiksi. Kun Mercy tajusi sen, hän kävi hakemassa mökistä lisää tarvikkeita – teekuppeja, hyytelömuotteja ja neliskanttisia Pyrex-purkkeja – kokonaisen kaupungin rakennusvälineiksi.

Mercy saattoi uppoutua sellaiseen askarteluun täysin. Hän keräsi Davidille haarautuvia oksia hiekkalinnojen puiksi ja alkoi rakentaa rantakivistä kaupungin ympärysmuuria. Kasvot kiilsivät hiestä ja Skolexin aurinkovoiteesta eikä hän huomannut nutturasta irtoavia hiussuortuvia. (55)

Romaanissa kuvataan asioita eniten Mercyn näkökulmasta. Hänen on vaikea sopeutua kotiäidin rooliin, sillä hän haluaa jotain enemmän. Jo lomalla 1959 näytetään, kuinka Mercy käyttää enemmän ajastaan maalaamiseen kuin vaikkapa ruoanlaittoon. Siksi onkin hyvä, että myös Alice perheen vanhimpana tyttärenä kantaa vastuuta perheen arjesta. Alice on järkevä. Anne Tylerin romaanit sisältävät aina omalaatuisia ratkaisuja. *Palmikon* epätavallisin kokonaisuus liittyy Mercyn ateljeehen. Vuonna 1970 hän vie vähitellen tavaroitaan ateljeehensa limonadilaatikolla. Vuokraisäntä Mott toivoo, että Mercy pitää huolta hänen Desmond-kissastaan. Eikö kissaa voisi viedä hoitopaikkaan? Eikö kissoille ollut omia hotelleja? Mercy päätti kuitenkin olla kysymättä sitä Mottin katsellessa häntä vakaasti ja vetoavasti. Mottin silmät olivat haaleanruskeat, ja pussittavat alaluomet punoittivat.

“Otanhan minä sen, mielihyvin”, Mercy sanoi.

Isä oli sanonut aina, että kun toiselle ihmiselle tekee palveluksen, se kannattaa tehdä sydämestään. (98)

Lily on hupakko; hänelle aina sattuu ja tapahtuu. Hän tutustuu nopeasti ihmisiin ja tekee elämässään äkkinäisiä ratkaisuja. Lily esittelee tulevan aviomiehensä Morrisin vanhemmilleen, ja Robin tuohtuu.

Todellisuudessa hän oli hämmentynyt ja tuohtunut ja heti oven sulkeuduttua hän kääntyi kohti Mercyä niin kuin tämä olisi kaiken takana. “Mitä tämä on olevinaan?” hän alkoi pauhata. “Miten on mahdollista, että naimisissa oleva nainen ilmestyy vanhempiansa ovelle esittelemään uutta sulhastaan eikä kumpikaan meistä edes silmää räpäytä?”

“Kuule rakas”, Mercy sanoi. “Yksikään ulkopuolinen ei voi tietää mitä avioliitossa tapahtuu, niin kuin tiedät itsekkin.”

“En minä sellaisesta tiedä”, Robin sanoi. (83)

Palmikossa asiat vain lutviutuvat. Ne loksahtelevat kohdilleen kuin legopalikat toisiinsa ilman sen suurempaa kuohuntaa.

Kevät tuli sinä vuonna varhain, heti maaliskuun alussa. Laventelinsiniset krookukset täplittivät pihanurmea keskellä ruohikkoa, missä niiden ei olisi kuulunut kasvaa. Yhtenä aamuna Mottien mahtava pihatammi oli täynnä pikkulintuja, joita oli niin paljon, että paljaat puunoksat näyttivät yhtäkkiä puhjenneen täyteen lehtiä, ja niiden kiihkeä sirkutus kuulosti satojen saksien niksutukselta. Desmond vahti lintuja ikkunalaudalla silmät selällään ja leuka väpättäen.

Lily synnytti poikavauvan ja muutti Morrisin kanssa heidän uuteen taloonsa. He suunnittelivat pienimuotoisia häitä sen jälkeen, kun kummankin avioero olisi selvä. Alicen Robby oppi puhumaan eikä lopettanut kerran alkuun päästyään. Alice kirjasi hänen hassuja puheitaan muistiin. David kirjoitti, että hänen hupinäytelmänsä esitettäisiin collegen näyttämöllä (105—106) Kun lapset ovat muuttaneet pois kotoa, Mercy luo itselleen maailman, jossa hän on onnellinen.

Puuttuuko minulta jotain? hän mietti joskus. Onko jotain, mitä minä en huomaa?

Sitten hän sysäsi ajatuksen syrjään ja tarttui siveltimeen, jonka kärki oli ohut kuin silmäripsi. (110)

Suvun jäsenten välit eivät ole ongelmattomat. Sisarukset eivät välttämättä ymmärrä toisiaan. He rakastavat toisiaan, mutta ei ole varmaa, pitävätkö he toisistaan. Sama pätee koko sukuun.

Alice ja Lily eivät jutelleet kovin usein – vain silloin, kun kyse oli jostakin vanhempiin liittyvästä tai sen sellaisesta. He tapasivat tuskin koskaan. Lily muisti taas, miksi. (Yleensä he tapasivat, kun David tuli käymään. Tuntui ironiselta, että kaikista maailman ihmisistä juuri David oli perheen yhdistävä voima. David, kaiken yhteydenpidon täydellinen vastakohta!) (114)

Lilyn aviomies Morris on rakastettava. Romaanissa kuvataan moneen otteeseen hänen sydämellistä luonnettaan.

Morris nyökytteli itsekseen kuin olisi tullut johonkin johtopäätökseen. “Arvaa mitä”, hän sanoi Lilylle, “ehkä Greta oli vain yhtä hermostunut kuin minä olin silloin, kun tapasin isäsi. Ehkä hän kuuluu niihin, jotka vaikuttavat kylmiltä silloin kun ovat epävarmoja, ja me opimme pitämään hänestä, kun hän oppii tuntemaan meidät paremmin ja tuntee tulleen hyväksytyksi.” (139)

Lukija voi romaania lukiessaan saada kuvan, että Garretit eivät eroa. Se ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Asiat ovat monimutkaisempia kuin mitä ensi silmäyksellä luulisi. Mercyn ja Robinin kultahääpäivää vietetään heinäkuussa 1990. Robin järjestää vaimolleen yllätysjuhlat, jossa lähes kaikki lapset ja lapsenlapset ovat paikalla. Robin on nostalginen ja valmistaa siksi juhlaan lohimurekettä, ensimmäistä ruokalajia, jota Mercy hänelle tarjosi viisikymmentä vuotta sitten.

“Sitten, ensimmäinen ilta omassa kodissa, pikku asunnossa joka oli Hampdenissa. Tytöt muistavat sen kyllä. Meidän ensimmäinen ateriamme avioparina. Mercy meni keittiöön laittamaan ruokaa. Minä istuin olohuoneessa ja luin päivän lehteä. Kuin olisin ollut jossakin näytelmässä tai jotain. Mietin, mitä ruokaa Mercy laittaisi. Toivoin, ettei ainakaan mitään ranskalaista. Mietin, että olisin tyytyväinen jos en näkisi koko ikänäni enää yhtään ranskalaista päivällistä. Sitten Mercy käski tulla syömään. Taitoin lehden kokoon ja menin keittiöön... Minun lautaseni edessä oli lohimureke odottamassa, että minä tarjoilen sen. Univuoaallinen lohimurekettä, jossa oli rapea ruskea pinta ja joka näytti niin...”

Robin nielaisi. Hänen silmänsä kyyneltyivät, ja hän toivoi ettei kukaan huomaisi. “Se näytti niin kotoisalta”, hän kuiskasi. “Se näytti ihan kodilta. Kuin olisin vihdoinkin tullut kotiin.” (163—164)

Mercyn tyttärentytär Candle maalaa myös isoäitinsä ateljeessa akryyliyväreillä. Mercy ei arvioi Candlen teoksia, joten lapsenlapsi saa mahdollisuuden maalata rauhassa ilman olan yli kurkkijoita.

“Kuule mummi”, hän sanoi eräänä iltapäivänä, “kun minä kasvan aikuiseksi minä aion noudattaa täsmälleen samaa aikataulua kuin sinäkin.”

“Mitä kumman aikataulua?” Mercy kysyi huvittuneena.

“Tuota sinun epäaikatauluasi. Teen mitä haluan silloin kun haluan eikä kukaan komentele minua.”

“Siinä on etunsa”, Mercy sanoi. “Aiotko sinä hankkia lapsia?” (187—188)

New Yorkiin pääsee Baltimoresta junalla kolmessa tunnissa. Candle ja Mercy matkustavat New Yorkiin yhdessä, vaikka matka on Candlen äidin mielestä turha.

“Kuule, New York on yliarvostettu, jos suoraan sanon. Se on täynnä töykeitä ihmisiä ja siellä on likaista, sen minä vain sanon.” (192)

Palmikossa käsitellään myös 2020 alkanutta pandemiaa. Ensimmäisen kerran luen kaunokirjallista tekstiä, jossa kerrotaan vaikkapa maskien käytöstä. Davidin pojan vaimo on erikoislääkäri, ja pandemia vaikuttaa vahvasti heidän perhe-elämäänsä. Lapsirakas David saa poikansa Nicholaksen ja pojanpoikansa Bennyn kylään ja on hetken aikaa äärimmäisen onnellinen. Kun Benny oli jo sen verran kaukana, ettei voinut enää kuulla, Greta sanoi Davidille: “Muistatko, miten levoton sinä olit ennen Bennyn tuloa? Ja kuinkas kävi?”

“Tämä on ollut mukavaa”, David myönsi.

“Enkö minä sanonut? Ihan selvin sanoin. Ja tilanne oli täsmälleen sama ennen Nicholasin syntymää.”

“Silti”, David sanoi. “Koskaan ei voi olla varma, että perheenjäsenet pitävät toisistaan.”

“David. Perheenjäsenet rakastavat toisiaan!”

“Tietysti rakastavat. Minä puhuinkin pitämisestä”; David sanoi. (245—246)

Garretien suvun tarina kerrotaan 248 sivun aikana, joten Tylerin on pakko lyhentää, katkoa ja hyppiä tilanteesta toiseen. Rakenne on toimiva, en kritisoi sitä. Romaani on ehyt kokonaisuus. On kuitenkin myös sääli, että *Palmikko* on niin lyhyt. Olisin mielelläni lukenut tarinaa pidemmän ajan. Pidän tunteesta, jonka *Palmikon* lukeminen synnyttää. Tylerin tekstin suvaitsevaisuus herättää lukijassa lempeitä ajatuksia.

Anne Tyler (2023) *Palmikko*. [Alkup. *The French Braid*] suom. Markku Päckilä. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Liisamari Seppälä on helsinkiläinen kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta.